

HROMADA ATTILA

SZENT LÁSZLÓ, A SIKERKIRÁLY

A 2017-es év Szent László emlékéve, amikor a „lovagkirály” trónra lépésének 940. és szentté avatásának 825. évére emlékezünk. Szent László a Kárpát-medencében élő népek egységének egy fontos szimbóluma, hiszen Közép-Európa különböző régiói kapcsolódnak a nevéhez. Élete során Magyarország szinte minden városában megfordult, Lengyelországban született, Erdély védőszentje, a zágrábi püspökség alapítója és Nyitrán halt meg.

Szent László 1040-ben született, és már életében athleta partiae-ként, azaz a haza hőseként tisztelték bátorsága, őszinte vallásossága és nagylelkűsége miatt. Szent László király I. Béla király fia és a Szent István által megvakított Vazul unokája volt. Emiatt – meglepő módon – Szent László később nem feketítette be Szent Istvánt az utókor számára (később Könyves Kálmán nem kerülte el ezt a sorsot), valószínűleg mert rájött, mennyire fontos és sorsfordító szerepe volt István királynak a magyarság számára. Épp ellenkezőleg: I. László volt az, aki kérvényezte István király szentté avatását. László hadvezérként különösen sikeres volt, a leírások szerint kitűnt magasságával, és a csatákban a közelharctól sem riadt vissza. Sok király I. Lászlót tekintette a példaképének, és a katonák Szent László nevével vonultak a csatába. I. László úgy vonult be a történelembe, mint a népének, a kereszténységnek és a szegényeknek a védelmezője.

László királynak több lánya is született, fiúgyermek azonban egy sem. A kor kíméletlen patriarchizmusát szemlélteti, hogy még a lányok születési évszámát sem jegyezték fel a krónikák. Akkoriban a király lányaira kétféle sors várt: férjhez adták őket egy másik királyi családhoz, vagy kolostorba vonultak. Nem vehették át tehát az ország irányítását, ezért László unokaöccsét, Kálmánt nevezte ki utódjának.

Történelmünkben gyakran tulajdonítunk fontos szerepet olyan személyeknek, akik tevékenységükkel bár fontos szerepet játszottak a magyarságnak, de a szomszédos népek szemében történelmi sérelmeket okoztak. Szent László ebben örvendetes kivétel,

hiszen már életében inkább összekapcsolta a Kárpát-medencében élő nemzeteket a kereszténység jegyében. Ebben az időszakban a nemzetiség kérdése jóval kisebb szerepet játszott, mint a vallás. Gyakran fordult például elő, hogy az első magyar királyok, többek között Szent László is, német segítséget kért, hogy az egyesült keresztény német-magyar seregek leverjenek egy magyar pogánylázadást.

Szent László állama toleránsan bánt a kisebbségekkel, és ez meggyorsította a más, főleg szláv népcsoportok asszimilációját. Ugyanakkor más népek beáramlását is lehetővé tette, például a mai Dél-Oroszország területéről a besenyők, kunok vagy az iráni eredetű úzok (Ózd város neve is ebből a népnévből ered) közül is sokan az ő uralkodása alatt telepedtek le Magyarországon. Ezeket a Közép-Ázsiából jött népeket I. László szívesen látta, mert a hadseregben az íjászegységeknél jó szolgálatot tettek, és a határvidéken biztosították az ország védelmét. A németek különösen a városok alapításában játszottak nagy szerepet. Az évszázadok során ezen törzsek és népcsoportok identitása egybeolvadt a magyarokéval. Napjainkban a Kunságot vagy a Jászságot már csak földrajzi nevekként ismerjük, hiszen ezen tájegységek neveit adó népeket elnyelte a magyarság kivételes asszimilációs ereje.

Viharos, trónviszályoktól terhes időszak előzte meg I. László uralkodását. Harminckilenc év alatt tizenhat alkalommal változott az uralkodó, kilencszer kellett külföldi hadsereget behívni, és az ország három évig német vazallus volt. Ennek rossz hatásai voltak az ország intézményrendszerére és közbiztonságára. I. László uralkodása alatt (1077–1095 között) az

ország újra felvirágzott. Szent László folytatta az államhatalom központi megszilárdítását, mely során a kalandozások alatt meggazdagodott törzsfők fokozatosan veszítettek hatalmukból. Ezzel a közbiztonság javult, és a királynak minden hatalma megvolt ahhoz, hogy beavatkozzon ott, ahol vétettek a törvényei ellen. Német történetírók szerint Szent László különösen drákói törvényeket hozott, többek között például a tyúklopásért halálbüntetés járt. Abban az időben a verekedések, lopások napirenden voltak még a legkisebb faluban is, és legtöbbször az emberek nem is rohantak vele a bíró elé. Az akkori népbetegség az agresszió volt, nem csoda hát, hogy

László király szigorú törvényeket hozott. Akkoriban például mindenki, aki a templomba menekült, védelmet kaphatott, még a bűnözők is. Szent László ezt a törvényt eltörölte, és ebben az esetben az egyház szerepét csökkentette az államhatalommal szemben. A centralizáció felgyorsításával Szent László hozzájárult az ország nyugatosításához és meggazdagodásához, hiszen egy központosított országban a törvények betartatása és az adózás szervezettebben működik. Ez a folyamat már Szent István idejében elkezdődött, amellyel Magyarország az európai országok sorába lépett, és nem került a kiközösítettek sorába, mint az azelőtt itt élt népek.

Szent László uralkodása alatt működött egy királyi tanács is, amit még Szent István alapított, melyet válsághelyzetben, például polgárháború idején használtak. A király helyettesei a horvát bán, az erdélyi vajda, püspökök, hercegek és más nemesi képviselők voltak. Ez azonban távol állt a valódi demokráciákból ismert parlamenttől: I. László autokrata uralkodó volt, és a király abszolút hatalmát nemhogy az állampolgárok, de még a királyi tanács sem veszélyeztette. I. László király uralkodásának időszakát egy német püspök magyarországi útja során részletesen leírta. Bár a törvények szigorúak voltak, a magyarok hosszan tanácskoztak döntéshozatal előtt. A német püspök leírásából kivehető, hogy a nyugati országokban a magyar hordák „kalandosai” súlyos nyomot

hagytak, melyet az ország gyors nyugati integrációja és tényleges sikerei is csak nehezen homályosítottak el.

Az ebből a korszakból származó dilemma a magyar identitásról máig visszatér. Az egyik oldal a nyugati értékrend követését képviselte, és a magyarok nyugati civilizációba történő integrálását szorgalmazta. Ez akkoriban külföldi, jórészt német és olasz telepesek és misszionáriusok betelepítésével járt, akik ezt az integrációs folyamatot meggyorsították, és a nomád életmód helyett a letelepedéshez szükséges mesterségeket hozták be. Ez sok helyütt kivívta a másik tábor nemtetsését, akik egy nyugati identitás nélküli, etnikailag homogén, saját erejére hagyatkozó országképet képzeltek el. A nyugatosodás nem zajlott simán, és egy felülről történő, a király személye által irányított folyamat volt.

A Szent László korából származó dilemma a mai napig két különböző forrása a magyar identitásnak: az egyik a keresztény univerzalizmus, mely a Magyar Királyság soknemzetiségéből fejlődött ki, a másik a homogén nemzet mítoszt élte, amely a Hun Birodalommal való kontinuitásemélet alapján minden más kisebbséget kizár.

Jóllehet a pogány törzsi társadalomból a keresztény államba való átmenet nem zajlott problémamentesen, de a fejlődés gyorsasága kisebbfajta történelmi csoda, mely nagyrészt épp Szent Lászlónak köszönhető. A lovagkirály az egyháznak szánt bőkezű adományaival és a centralizációnak hála pontot tett azon folyamat végére, mely során a magyarok az első sztyepei néppé váltak, melyek ezt az új társadalmi rendet átvették a kereszténység intézményeivel, gazdasági és területi reformjával együtt.

Szent László külpolitikája is jót tett a magyarság megítélésének Európában, hiszen nyugaton még mindig bizalmatlanul tekintettek az országra, ismervé csak néhány évtizede átelt fosztogató hadjáratokat, melyet a magyar történelemben „kalandozásokként” ismerünk. A nyugatosodás és a kereszténység felvétele nem vezetett ahhoz, hogy Magyarország egy nyugati állam fennhatósága alá kerüljön. Szent László megvédte az országot a nyugat felől támadó németektől és a kelet felől támadó nomád népektől egyaránt, akik időközönként betörték

Magyarországra a Kárpátok szűk hágóján keresztül. Azáltal, hogy országának nyugati jelleget kölcsönzött, nem veszélyeztette az ország szuverenitását.

Szent László uralkodása során hódításokra is sor került. Engedve húga kérésének, aki a horvát király özvegye volt, László megragadta a lehetőséget, és Horvátország egy részét, Szlavóniát meghódította, amellyel kezdetét vette a 800 évig tartó magyar-horvát szövetség. Magyar és horvát történészek, ahogy az Közép-Európában szokás, a mai napig vitatkoznak a magyar-horvát perszonálunió valódi természetéről, amely névlegesen az első világháború végéig kitartott. Dalmáciát néhány évtizeddel I. László után Könyves Kálmán hódította meg.

Ahhoz viszont nem férhet kétség, hogy Szent László nemcsak stratégiai okokból, és a nyugatizálódási folyamat világos előnyei miatt, hanem szilárd meggyőződésből volt keresztény. Az ellenség ebben az időszakban nem etnikai vagy nemzetiségi, hanem vallási alapon érvényesült. Ez hozzájárult a már akkor soknemzetiségű Kárpát-medence egyesítéséhez. Ez az új identitás volt a mozgatórugója Magyarország területi egységének. A korszakban sok nyugati vallási személy helyezte át székhelyét Magyarországra, ami egészen addig volt így, amíg a magyarok nem tudták ezeket a feladatokat ellátni.

Szent László nevéhez fűződnek az első szentté avatások Magyarországon. András és Benedek remetéket, Imre herceget és nevelőjét, Gellért püspököt és István királyt is szentté avatták. Első királyunk sírból kiemelt, mumifikálódott jobb keze a magyarság egyik szent ereklyéje. Csaknem száz évvel a halála után magát László királyt is szentté avatták.

Szent László az ország jogrendjének megszilárdításával, a gazdaság erősítésével és az egyháznak tett nagy adományaival befejezte Szent István életművét. Uralkodása alatt Magyarország a népek olvasztótégelyévé vált, a népesség növekedésnek indult, és Magyarország regionális hatalommá lett. Alakja – mint a pogányok ellen harcoló lovagkirály – köré kiterjedt legendakör és egyházi ének szövődött, aki a Kárpát-medence minden lakóját védelmezi.